

Nr 212.

Ankom till riksdagens kansli den 18 juni 1946 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för vissa militära institutioner i Stockholm.

(1:a avd.)

I propositionen nr 91 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 februari 1946, föreslagit riksdagen att dels till Nybyggnad för vissa militära institutioner i Stockholm under försvarets fastighetsfond, arméns delfond, för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 4 250 000 kronor, dels ock medgiva, att för bestridande av i berörda statsrådsprotokoll angiven delkostnad för ifrågavarande nybyggnad må anlitas det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: Bil. 3) under nämnda fond och delfond för budgetåret 1946/47 äskade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Under de senaste åren ha betydande svårigheter förelegat att tillgodose lokalbehovet för de till Stockholm förlagda militära förvaltnings- och stabsorganen. För förvaltningsorganens del ha åtgärder vidtagits för behovets tillgodoseende på längre sikt genom uppförande av nya förvaltningsbyggnader å Ladugårdsgärde. För stabsorganens del ha hittills tillgängliga utrymmen i statliga byggnader icke varit tillräckliga; omfattande förhyrningar av kontors- och bostadslägenheter ha måst ske. Till en del ha dessa förhyrningar varit en följd av den ansvällning av verksamheten som betingats av beredskapsförhållandena, till en del ha de motiverats av den utökade organisation som 1942 års försvarsbeslut inneburit. Härtill kommer att vissa av försvarsstabens fotoanstalt nu inom militärstabsbyggnaden i Stockholm utnyttjade lokaler befunnits ur olika synpunkter otillfredsställande samt att behov uppstått att bereda lokaler för ett för försvaret gemensamt, till Stockholm förlagt centralt bok- och blankettförråd, vilket enligt riksdagens beslut skall inrättas i rationaliseringsyfte.

Under år 1943 anmäldes behov av omfattande och kostnadskrävande istandsättningsarbeten å de kasernetablissemang som utnyttjades av Svea livgarde och Stockholms luftvärnsregemente. Då enligt statsmakternas beslut det förra förbandet inom en snar framtid skulle utflytta till Järnafältet och även frågan om utflyttande av luftvärnsregementet från Stockholm var aktuell fann dåvarande departementschefen vid bedömandet av ändamålsenligheten av berörda förslag till istandsättningsarbeten nödvändigt taga under över-

vägande frågan om det framtida utnyttjandet av etablissementen. Tanken låg då nära till hands att för tillgodoseende av det lokalbehov, som enligt vad nyss anförts förelåg, utnyttja det utrymme, som frigjordes efter beslutad eller ifrågasatt utflyttning av förenämnda truppförband. Av arméns fortifikationsförvaltning i sådant hänseende verkställd utredning visade, att förut-sättningar förelågo att efter erforderliga om- och tillbyggnader samt iständ-sättningsarbeten använda det av Svea livgarde disponerade etablissementet för dessa ändamål. Uti proposition i ämnet till 1944 års riksdag (1944: 174) förordades också i princip, att Svea livgardes etablissement skulle efter er-forderliga ombyggnadsarbeten utnyttjas för tillgodoseendet av ifrågakom-mande militära lokalbehov och att det av luftvärnsregementet disponerade etablissementet skulle, därest förbandet komme att erhålla lokaler utom Stock-holm, frigöras för civila ändamål. Riksdagen fann (skrivelse nr 383) icke an-ledning till erinran häremot.

Av berörda proposition framgår, att departementschefen fann det möjligt att vid detta tillfälle taga ställning till frågan om detaljdispositionen av Svea livgardes etablissement endast såtillvida, att han förordade anvisande av medel för iordningställande av lokaler för försvarsstabens fotoanstalt och det cen-trala bok- och blankettförrådet. Härjämte förordade han, att medel skulle an-visas för vissa iständsättningsarbeten å ifrågavarande etablissement; han förutsatte emellertid att dessa arbeten skulle så utföras, att de komme till nytta för framtiden. Med bifall till Kungl. Maj:ts i berörda proposition fram-lagda förslag medgav riksdagen, att av vederbörligt inom 1942 års försvars-beslut anvisat kvotanslag till byggnadsarbeten finge disponeras dels 415 000 kronor för iordningställande av lokaler för försvarsstabens fotoanstalt samt centralt bok- och blankettförråd, dels ock 600 000 kronor för erforderliga iständsättningsarbeten å etablissementen. Riksdagen uttalade emellertid, att det vore önskvärt, att frågan om det framtida utnyttjandet av Svea livgardes etablissement om möjligt i dess helhet underställdes riksdagen.

Kostnaderna för iordningställande av avsedda lokaler för fotoanstalten och bok- och blankettförrådet hava visat sig bliva högre än för ändamålet räk-nats med vid anmälan av propositionen 1944: 174. Med hänsyn härtill och med beaktande jämväl av riksdagens uttalande om angelägenheten av att en generalplan utarbetas rörande det framtida utnyttjandet av Svea livgardes etablissement har föredragande statsrådet föranstaltat om ytterligare utred-ning i syfte att dels minska de angivna kostnaderna dels klarlägga frågan om utnyttjandet av återstående lokalutrymmen inom etablissementet. Den ut-redning som i dessa hänseenden numera föreligger (se prop., s. 3—8) har synts statsrådet möjliggöra en god överblick över dessa lokalfrågor.

Det i propositionen 1944: 174 framlagda och av riksdagen utan erinran lämnade förslaget innebar i princip, att förutvarande Göta livgardes eta-blissement (av etablissementet disponerat markområde) efter Stockholms luftvärnsregementes utflyttning från huvudstaden icke längre skulle utnyttjas för militära ändamål. Härutinnan har nu icke ifrågasatts någon ändring. Sedan av statsmakterna numera beslutad utflyttning av regementet till ett

i trakten av Norrtälje iordningställt etablissement genomförts, böra således, framhåller statsrådet, de av förbundet nu disponerade områdena för framtiden utnyttjas för civila behov.

I fråga om utnyttjandet av Svea livgardes etablissement åter syntes statsrådet den numera föreliggande utredningen giva anledning till förnyade överväganden jämväl rörande principerna för etablissementets framtida utnyttjande.

Utgångspunkten för det år 1944 fattade principbeslutet var det trängande lokalbehovet inom huvudstaden för vissa militära staber och institutioner. Beträffande frågan huruvida förändringar med avseende å detta behov numera inträtt och om av denna anledning grunderna för berörda beslut kunna sägas vara undanryckta har statsrådet framhållit följande.

Riksdagen har fattat beslut om uppförande av nybyggnader för de militära högskolorna och för krigsarkivet. Förstnämnda byggnad har, med hänsyn till pågående utredning rörande skolornas organisation, ännu icke igångsatts; medel för dess påbörjande ha emellertid anvisats av riksdagen. Den för krigsarkivet avsedda nybyggnaden åter har nyligen påbörjats. Högskolorna och vissa delar av krigsarkivet äro för närvarande inrymda i militärstabsbyggnaden å Östermalm. Genom utflyttningen av dessa institutioner och försvarsstabens fotoanstalt kunna vissa utrymmen inom militärstabsbyggnaden frigöras för andra ändamål. Den utredning rörande utnyttjandet av dessa utrymmen som chefen för försvarsstaben verkställt visar, att det frigjorda utrymmet erfordras för beredande av lokaler för de delar av försvarsstaben och arméledningen — enligt fredsorganisation — som nu äro förlagda annorstädes i huvudstaden men som av organisatoriska skäl och även i syfte att avveckla i allmänna marknaden verkställda förhyrningar böra inrymmas i militärstabsbyggnaden. Berörda utflyttningar giva däremot icke utrymme för vissa andra staber (institutioner), för vilka lokaler nu förhyras. Jag syftar här närmast på fjärde militärbefälsstaben, kommandantsstaben i Stockholm och centrala värnpliktsbyrån, för vilka även i fredstid erfordras betydande utrymmen. Angelägenheten att avveckla dessa förhyrningar, vilka draga avsevärda kostnader — i februari 1945 inemot 125 000 kronor för år — kvarstår således.

Vid anmälan av propositionen 1944:174 fann jag en koncentration av arméns officersskolor med förläggning till Svea livgardes etablissement erbjuda beaktansvärda fördelar, varför jag förordade åtgärder i sådan riktning. Enligt de för dessa skolor preliminärt uppgjorda planerna skulle artilleri-, luftvärns- och ingenjörsskolorna, som nu äro anslutna till artilleri- och ingenjörshögskolan, inrymmas i en ny militär högskolebyggnad, medan infanteri-, kavalleri- och pansarofficersskolorna skulle förläggas i anslutning till krigsskolan på Karlberg samt trängofficersskolan kvarbliva i Skövde. Svårigheten att för det dåvarande bedöma i vad mån Karlbergs slott komme att bliva rationellt utnyttjat vid en förläggning av nämnda officersskolor till Svea livgardes etablissement föranledde mig att förorda en överarbetning av projektet om centralisering av officersskolorna. Ytterligare överväganden rörande utnyttjandet av Karlbergs slott ha numera ägt rum. Det har därvid visat sig vara lämpligt att fullfölja de i propositionen 1944:174 angivna planerna. Vid sådant förhållande finner jag mig böra räkna med att nämnda skolor i huvudsak förläggas till Svea livgardes etablissement.

Behovet av nya lokaler för försvarsstabens fotoanstalt och för centralt bok- och blankettförråd kvarstår oförändrat. Härjämte har behov befunnits

föreligga av lokaler för *östra flygbasområdesstaben*. Denna stab hade ursprungligen avsetts skola inrymmas i flygvapnets ämbetsbyggnad å Ladugårdsgårde. Emellertid har det visat sig, att plats inom byggnaden icke finnes för staben.

Av vad nu sagts torde framgå, att det lokalbehov som inom den närmaste framtiden blir aktuellt — antingen för att frigöra förhyrda lokaler, för att täcka nytillkommet behov eller för att ersätta mindre ändamålsenliga lokaler — såvitt nu kan bedömas snarast överstiger vad som vid tidpunkten för framläggandet av propositionen 1944:174 beräknades föreligga. Återstår då att belysa i vad mån lokaler därefter blivit tillgängliga, som kunna tänkas ifrågakomma som alternativ till den i berörda proposition angivna lösningen.

Först må då erinras, att 1945 års riksdag anvisat medel för fortsatt tillbyggnad av den militära administrationsbyggnaden å Ladugårdsgårde, vilken tillbyggnad är avsedd för försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsförvaltning och arméförvaltningens tygavdelning. Genom ianspråktagande av denna tillbyggnad beräknas frigöras — förutom åtskilliga förhyrda lokaler — ämbetsbyggnaden vid Jakobsgatan 30 i huvudstaden om sammanlagt 3 500 kvadratmeter nettoyta. Tänkbart vore att tillgodose förut berört lokalbehov genom att utnyttja sistnämnda ämbetsbyggnad. Emellertid måste till en början beaktas, att byggnaden icke förslår för tillgodoseende av alla de aktuella lokalbehoven. Vidare må framhållas att den centralisering av de militära organen till övre Östermalm-Ladugårdsgårde, som ett fullföljande av projektet om ianspråktagande av Svea livgardes etablissement skulle innebära, icke ernås vid en förläggning av vissa av här ifrågavarande organ till centrum av staden. Att berörda ämbetsbyggnad kommer att finna användning för andra statliga ändamål torde vara ställt utom allt tvivel. I vart fall synes det mig mer ändamålsenligt att utnyttja ifrågavarande centralt belägna ämbetsbyggnad för den centrala statsförvaltningen mera närliggande organ än de militära institutioner, som nu äro i fråga. Några andra i statens ägo befintliga lokaler, som skulle kunna disponeras för ifrågavarande militära institutioner, torde icke vara eller inom överskådlig tid bliva tillgängliga.

Vad nu sagts ger vid handen, att det i propositionen 1944:174 anmälda lokalbehovet kvarstår, att därutöver vissa behov tillkommit samt att dessa behov icke kunna lämpligen och i vart fall icke i full utsträckning tillgodoses genom ianspråktagande av förefintliga eller inom överblickbar tid frigjorda statliga byggnader. Förutsättningen för 1944 års principbeslut i fråga om det framtida utnyttjandet av Svea livgardes kasernetablissement — tillgodoseendet av lokalbehovet för vissa militära organ — föreligger således alltfjämt.

På förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1939:154 anvisade riksdagen (skrivelse nr 175) för uppförande norr om Valhallavägens förlängning mot öster av en för *de militära högskolorna* avsedd nybyggnad för budgetåret 1939/40 ett reservationsanslag av 2 200 000 kronor. Totalkostnaderna för byggnaden beräknades till 4 300 000 kronor. Då redan för budgetåret 1938/39 anvisats 50 000 kronor för vissa förberedande åtgärder, beräknades återstående medelsbehov till 2 050 000 kronor. Statsrådet har framhållit, att förslag i början av år 1943 avgivits om uppförande av en nybyggnad, kostnadsberäknad till 3 300 000 kronor. Byggnadsfrågan hade emellertid hittills fått anstå med hänsyn till förhållandena på byggnadsmarknaden och i avvaktan på resultatet av pågående utredning rörande officersutbildningen inom armén. Med hänsyn till inträffad prisstegring och delvis ändrade utgångspunkter för

beräkningen av utrymmesbehovet syntes det statsrådet vara att förvänta, att en nybyggnad icke nu skulle kunna uppföras inom ramen för angivna kostnad av 3 300 000 kronor. Riksdagen har (skrivelse 1945: 217) medgivit, att anslaget å 2 200 000 kronor må disponeras jämväl under innevarande budgetår.

Det lokalbehov som anmäldes i propositionen 1944: 174 var ej av den omfattningen att för dess tillgodoseende skulle behöva tagas i anspråk samtliga till Svea livgardes etablissement hörande byggnader. Den fortsatta utredningen rörande etablissementets utnyttjande har tagit sikte på att undersöka möjligheterna att taga dessa utrymmen i anspråk även för de militära högskolorna, varigenom den för skolorna beslutade nybyggnaden icke skulle behöva uppföras och det markområde vid Valhallavägen som reserverats för dessa skolor skulle kunna disponeras för andra ändamål. Utredningen har utvisat, att förutsättningar härför föreligga.

Förslag har nu framlagts av arméns fortifikationsförvaltning rörande tillgodoseende inom ramen för Svea livgardes etablissement av här berörda lokalbehov för fjärde militärbefälsstabens, kommandantsstabens, östra flygbasområdets stab, centrala värnpliktsbyrån, centralt bok- och blankettförråd, försvarsstabens fotoanstalt, arméns officersskolor och de militära högskolorna. I förhållande till 1944 års förslag innebär detta förslag — betecknat *alternativ I* — i princip den nyheten, att endast omkring 27 000 kvadratmeter av den till 45 000 kvadratmeter uppgående kaserntomten behöver tagas i anspråk men att såsom ersättning för vissa byggnader å den frigjorda delen av området — bland annat en matinrättning och en gymnastiksal — skola uppföras vissa tillbyggnader i omedelbar anslutning till de egentliga kaserubyggnaderna. Kostnaderna för förslaget genomförande ha av fortifikationsförvaltningen uppskattats till 5 280 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945. Någon direkt jämförelse med de i propositionen 1944: 174 framlagda kostnadsberäkningarna för etablissementets ombyggnad — inemot 2 000 000 kronor — har icke kunnat åstadkommas, då det nu aktuella byggnadsprogrammet är ett annat, mer omfattande än det tidigare diskuterade. Det torde dock, framhåller statsrådet, stå klart, att erforderliga om- och tillbyggnader inom etablissementet i och för sig komma att draga betydligt större kostnader än man tidigare räknat med. Toges hänsyn till att i och med byggnadsprojektets genomförande inbesparades medel, 4 300 000 kronor, som enligt prisläget 1939 beräknats erforderliga endast för uppförande av nybyggnad för de militära högskolorna och officersskolorna, ansågo emellertid statsrådet detta alternativ vara ekonomiskt försvarbart; merkostnaden för tillgodoseendet av lokalbehovet för de militära staberna, värnpliktsbyrån, bok- och blankettförråd och fotoanstalten skulle — bortsett från prisstegringar — uppgå till allenast omkring en miljon kronor. Toges hänsyn jämväl till värdet av den tomtmark som vid genomförande av det nu framlagda programmet frigjordes, måste enligt statsrådets mening detta rent ekonomiskt anses det i propositionen 1944: 174 överlägset. De med det fortsatta ianspråktagandet av Svea livgardes kaserneetablissement förenade högre kostnaderna enligt nu föreliggande beräkningar syntes statsrådet således icke behöva i och för

sig medföra ett frångående av det principbeslut, som statsmakterna år 1944 fattat.

Fortifikationsförvaltningen har emellertid jämsides med den fortsatta utredningen rörande ianspråktagandet av ifrågavarande etablissement utarbetat förslag, syftande till ett tillgodoseende av det förefintliga lokalbehovet enbart genom uppförande av nybyggnader på det av Svea livgarde nu disponerade området. Förslaget — betecknat som *alternativ II* — innebär i likhet med det såsom alternativ I betecknade, att endast en del (den sydligaste) av kaserntomten tages i anspråk. Sålunda erfordras endast omkring 18 000 kvadratmeter av tomten för ändamålet mot 27 000 kvadratmeter enligt alternativ I. Samtliga å kasernområdet nu belägna byggnader förutsätts skola rivas. Kostnaderna för förslagets realiserande ha av fortifikationsförvaltningen uppskattats till 6 780 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945. I förhållande till om- och tillbyggnadsalternativet innebär således nybyggnadsförslaget en merkostnad av 1 500 000 kronor. Att merkostnaden kunnat bli så förhållandevis liten torde, framhåller statsrådet, delvis förklaras därav att de till ombyggnad ifrågakommande byggnaderna ha en massiv byggnadsstomme och att relativt omfattande och kostnadskrävande ändrings- och istandsättningsarbeten bli nödvändiga för att giva byggnaderna en till deras nya användning anpassad form.

Nybyggnadsalternativet har av fortifikationsförvaltningen förordats till genomförande framför om- och tillbyggnadsalternativet. Även byggnadsstyrelsen har givit företräde åt nybyggnadsalternativet.

Statsrådet har i fråga om de båda alternativen anfört följande.

För egen del finner jag nybyggnadsalternativet innebära så avsevärda fördelar, att jag icke tvekar att förorda detsamma. Till en början må framhållas, att endast genom nybyggnad en fullt rationell och för de till inflyttning ifrågakommande institutionernas behov anpassad planlösning är möjlig. Vid ombyggnadsalternativet åter måste man med hänsyn till de nuvarande kasernbyggnadernas form räkna med att såväl planlösning som de särskilda tjänsterummens form i många fall bli mindre tillfredsställande. Vidare må framhållas, att enligt nybyggnadsalternativet endast en mindre del av kasernetablissementets område behöver tagas i anspråk. Med hänsyn till den av 1945 års markkommission särskilt påtalade bristen på mark för allmänna ändamål synes mig angeläget, att nu ifrågavarande byggnadsfråga så löses, att minsta möjliga mark därför behöver tagas i anspråk. Vid ett genomförande av detta alternativ är det möjligt att disponera icke mindre än 60 % — omkring 27 000 kvadratmeter — av den nuvarande tomten för andra ändamål, vartill kommer, liksom enligt alternativ I, den tomt som reserverats för de militära högskolorna men i fortsättningen kan avses för andra ändamål. Slutligen må erinras att de årliga uppvärmnings- och underhållskostnaderna enligt nybyggnadsalternativet beräknats bli omkring 30 000 kronor lägre än vid om- och tillbyggnadsalternativet. Vad som kan framkalla betänkligheter mot detta alternativ synes vara, att den pågående översynen av försvarsorganisationen kan komma att leda till ett minskat behov av utrymme för de militära organen, varför nybyggnad icke borde nu komma till utförande. Denna invändning träffar emellertid även alternativ I liksom varje annat alternativ som förutsätter mer avsevärda kapitalinvesteringar. Vid bedömandet av invändningens tyngd måste hänsyn tagas till att de lokaler som här avses i största utsträckning bli användbara även

för andra administrativa ändamål m. m. Då jag utgår från att byggnaderna komma att utföras på sådant sätt att de lätt kunna användas för andra institutioner, finner jag nyss anförda betänkligheter icke kunna bli utslagsgivande.

Jag anser sålunda den i ämnet verkställda fortsatta utredningen rörande det lämpligaste sättet att tillgodose förefintligt lokalbehov för de avsedda militära institutionerna giva vid handen, att en nybyggnad förlagd till Svea livgardes nuvarande kasernområde är att föredraga framför den i propositionen 1944:174 avsedda ombyggnaden av förbandets etablissement. Någon i och för sig lämpligare eller mindre kostnadskrävande förläggning av nybyggnaden torde icke kunna anvisas, om hänsyn toges till önskemålet att ifrågavarande lokaler böra förläggas i närheten av såväl militärstabsbyggnaden som den militära förvaltningsbyggnaden å Ladugårdsgärde.

Vad härefter angår den närmare utformningen av det framlagda byggnadsprogrammet, har byggnadsstyrelsen framhållit, att de företedda förslagen icke finge betraktas annat än som preliminära och ägnade att klarlägga företagets och kostnadernas ungefärliga omfattning. Statsrådet har förklarat sig i viss mån dela denna byggnadsstyrelsens uppfattning. Särskilt funne statsrådet önskvärt, att mera detaljerade beräkningar framlades rörande lokalbehovet för de olika institutionerna, och han förutsatte, att ytterligare undersökningar verkställdes om möjligheterna att åstadkomma begränsningar härutinnan. Vid byggnadsprojektets närmare utformning syntes statsrådet jämväl kunna ifrågakomma att vidtaga vissa ändringar såväl av lämplighets- som arkitektoniska skäl. I stort sett ansåge han emellertid förslaget kunna läggas till grund för en mer definitiv utformning; det syntes få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för de medel som kunde komma att anvisas för företaget besluta om dess slutliga utformning.

Kostnaderna för det förordade nybyggnadsprogrammet ha av fortifikationsförvaltningen beräknats till 6 780 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945. Byggnadsstyrelsen har ansett dessa beräkningar hållna i underkant och uppskattat kostnaderna till ett med 470 000 kronor ökat belopp. För egen del har statsrådet ansett icke uteslutet, att kostnaderna skulle kunna hållas inom den av fortifikationsförvaltningen angivna ramen, helst som det vore hans förhoppning, att den av honom förordade utredningen rörande lokalbehovet skulle utvisa möjligheter att något begränsa byggnadsprogrammet. Statsrådet funne sig därför böra lägga fortifikationsförvaltningens beräkningar till grund för ett medelsäskande i ämnet.

Vad slutligen angår finansieringen av de med byggnadsföretaget förenade kostnaderna — 6 780 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945, motsvarande omkring 6 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 — har statsrådet framhållit följande.

Med den sammankoppling av byggnadsfrågan för de militära högskolorna (arméns officersskolor) med övriga byggnadsfrågor, som i det föregående förordats, kommer det av 1939 års riksdag anvisade anslaget av 2 200 000 kronor — varå enligt budgetredovisningen för budgetåret 1944/45 den 30 juni 1945 inemot 2 125 000 kronor kvarstå outnyttjade — icke att erfordras för det med anslaget ursprungligen avsedda ändamålet. Realiserandet av projektet med en fristående byggnad för de nämnda skolorna beräknades,

såsom förut framhållits, erfordra en ytterligare anvisning av 2 050 000 kronor, varför totalkostnaderna kunna beräknas ha uppgått till (2 200 000 + 2 050 000 =) 4 250 000 kronor. Kostnaderna för ifrågavarande skolbyggnad ha såsom avseende ett före 1942 års försvarsbeslut liggande byggnadsföretag icke förutsatts skola belasta den för försvarsbeslutet uppgjorda kostnadsramen. Det synes mig vara principiellt riktigt, att kostnaden för ett till Svea livgardes nuvarande område förlagt byggnadskomplex till den del, som motsvaras av vad som inbesparas genom att den fristående skolbyggnaden icke kommer till utförande, anvisas såsom ett särskilt, utom berörda kostnadsram fallande anslag. Återstående kostnad (6 780 000 — 4 250 000 =) 2 530 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945, motsvarande omkring 2 250 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, skulle då belasta berörda kostnadsram eller — i fråga om merkostnader till följd av prisstegring (2 530 000 — 2 250 000 =) 280 000 kronor — därför anvisat prisstegringsanslag. Tidigare har räknats med en belastning av ramen med 1 015 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Merbelastningen i förevarande sammanhang skulle då bliva (2 250 000 — 1 015 000 =) 1 235 000 kronor.

Jag förordar således, att av vederbörligt inom försvarsbeslutets kostnadsram anvisat kvotanslag till Vissa byggnadsarbeten m. m. må för ifrågavarande ändamål anlitas — utöver vad som förutsatts i propositionen 1944:174 — ytterligare 1 235 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 ävensom att ett särskilt investeringsanslag utom kostnadsramen å 4 250 000 kronor anvisas under arméns delfond av försvarets fastighetsfond till bestridande av de med här avsedda byggnadsprojekt förenade kostnaderna.

Jag förutsätter härvid, att outnyttjat belopp å det av 1939 års riksdag anvisade reservationsanslaget givetvis icke skall få tagas i anspråk ävensom att vederbörligt kvotanslag icke må tagas i anspråk för istandsättningsarbeten å förutvarande Göta livgardes etablissement; därest dylika arbeten skulle visa sig ofrånkomliga under den tid som återstår innan Stockholms luftvärnsregemente utflyttat till sitt nya etablissement torde härför få anlitas vederbörlig underhållspost å staten för försvarets fastighetsfond.

Statsrådet har slutligen framhållit, att samtliga till Svea livgardes etablissement hörande byggnader vore att betrakta såsom i sin helhet indirekt avskrivna bortsett dock från vissa mindre ändringsarbeten, vilka sannolikt kunde regleras över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Utskottet.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har 1944 års riksdag fattat principbeslut av innebörd att Svea livgardes kasernetablissement skulle efter erforderliga ombyggnadsarbeten utnyttjas för tillgodoseende av vissa föreliggande militära lokalbehov. Riksdagen medgav jämväl i detta sammanhang, att av vederbörligt inom 1942 års försvarsbeslut anvisat kvotanslag till byggnadsarbeten finge disponeras dels 415 000 kronor för iordningställande av lokaler för försvarsstabens fotoanstalt samt centralt bok- och blankettförråd, dels ock 600 000 kronor för erforderliga istandsättningsarbeten å Svea livgardes och Stockholms luftvärnsregementes etablissement, därvid riksdagen emellertid uttalade, att det vore önskvärt, att frågan om det framtida utnyttjandet av Svea livgardes etablissement om möjligt i dess helhet underställdes riksdagen.

Med hänsyn till att kostnaderna för iordningställande av avsedda lokaler för fotoanstalten samt bok- och blankettförråd visat sig bliva högre än man

tidigare räknat med och med beaktande av riksdagens nyssnämnda uttalande har ytterligare utredning företagits i syfte att minska de angivna kostnaderna samt klarlägga frågan om utnyttjandet av återstående lokalutrymmen inom berörda etablissement. Denna utredning, av vilken framgått, att det lokalbehov, som inom den närmaste framtiden blir aktuellt, kan beräknas överstiga vad som vid tidpunkten för riksdagens förenämnda principbeslut beräknades föreligga, har föranlett statsrådet att ånyo överväga principerna för utnyttjande av Svea livgardes etablissement. Härvid har det befunnits möjligt att taga etablissementets utrymmen i anspråk även för de militära högskolorna, varigenom den för skolorna av 1939 års riksdag beslutade nybyggnaden icke skulle behöva uppföras och det markområde vid Valhallavägen, som reserverats för dessa skolor, skulle kunna disponeras för andra ändamål.

För tillgodoseende av det föreliggande lokalbehovet hava framlagts två alternativ. Det ena alternativet innebär, att vissa delar av kasernetablissementet skulle göras till föremål för ombyggnad samt att vissa tillbyggnader skulle uppföras i anslutning till de egentliga kasernbyggnaderna. Enligt det andra alternativet skulle vissa nybyggnader uppföras på det av Svea livgarde nu disponerade området. Statsrådet har funnit sig böra förorda nybyggnadsalternativet, oaktat detsamma i förhållande till om- och tillbyggnadsalternativet innebär en merkostnad av 1 500 000 kronor.

Då det visat sig möjligt och ändamålsenligt att inom ramen för Svea livgardes etablissement tillgodose lokalbehovet för de militära högskolorna i samband med anordnande av erforderliga lokaler för vissa staber och institutioner — fjärde militärbefälsstaben, kommandantsstaben, östra flygbasområdets stab, centrala värnpliktsbyrån, centralt bok- och blankettförråd, försvarsstabens fotoanstalt och arméns officersskolor — har utskottet intet att erinra mot att så sker och föreslår därför, att det tidigare fattade beslutet om uppförande av en särskild nybyggnad för högskolorna icke fullföljes. Utskottet har vidare icke funnit anledning till erinran mot att övriga ifrågavarande lokalbehov bliva tillgodosedda i ovan angiven omfattning.

I likhet med statsrådet förordar utskottet, att de berörda lokalbehoven tillgodoses genom uppförande av nybyggnader. De härmed förenade avsevärda fördelarna uppväga nämligen enligt utskottets mening merkostnaden i förhållande till om- och tillbyggnadsalternativet. Utskottet har härvid förutsett, att byggnaderna utföras på sådant sätt att, därest i framtiden skulle uppstå minskat behov av utrymme för de militära organen, desamma lätt kunna användas även för andra administrativa ändamål m. m.

Statsrådet har i enlighet med beräkningar av arméns fortifikationsförvaltning angivit kostnaderna för det ifrågavarande nybyggnadsföretaget till 6 780 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945, motsvarande omkring 6 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Mot denna beräkning har utskottet intet att erinra liksom ej heller mot statsrådets förslag till finansiering av kostnaderna. Utskottet tillstyrker alltså, att ett belopp av 4 250 000 kronor, motsvarande vad som enligt prisläget den 1 juli 1945 inbesparas genom att den tidigare beslutade fristående skolbyggnaden icke kommer till

utförande, anvisas såsom ett särskilt, utom försvarsbeslutets kostnadsram fallande investeringsanslag samt att återstående kostnad, nedräknad till prisläget den 1 juli 1941, får bestridas från det av riksdagen under försvarets fastighetsfond, arméns delfond, för nästa budgetår inom berörda kostnadsram anvisade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Under åberopande av det anförda får utskottet, som icke haft något att erinra mot vad statsrådet i övrigt anfört i detta ärende, hemställa,

att riksdagen må

a) till *Nybyggnad för vissa militära institutioner i Stockholm* för budgetåret 1946/47 under försvarets fastighetsfond, arméns delfond, anvisa ett investeringsanslag av 4 250 000 kronor;

b) medgiva, att för bestridande av i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 februari 1946 angiven delkostnad för ifrågavarande nybyggnad må anlitas det under nämnda fond och delfond för budgetåret 1946/47 anvisade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Stockholm den 18 juni 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Lindström, Bäckström, Karl Andersson, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Ekströmer, Johan Eric Ericson, Gustav Emil Andersson* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Ward, Falla, Bergström, Rubbestad, Mårtensson, Lindholm, Holmström, Boman* i Kieryd och *Thapper*.

Reservation

av herr *Mannerskantz*.